

**“JADIDLAR TA’LIM FALSAFASI ASOSIDA CHQBT O’QUVCHILARIDA
IJTIMOIY FAOLLIK VA LIDERLIK KOMPETENSIYALARINI RIVOJLANTIRISH”**

Ibragimov Lazizbek Umidjon o’g’li

Farg’ona davlat universiteti harbiy ta’lim fakultet 2-bosqich 24.124 guruh talabasi

Annotatsiya

Mazkur ilmiy maqolada jadidlar ta’lim falsafasi asosida CHQBT o’quvchilarida ijtimoiy faollik va liderlik kompetensiyalarini rivojlantirish masalasi nazariy va metodologik jihatdan tahlil qilingan. Tadqiqotda jadid mutafakkirlarining pedagogik qarashlari, zamonaviy kompetensiyaviy ta’lim yondashuvlari hamda liderlik kompetensiyalarini shakllantirishga doir ilmiy manbalar o’rganildi. Shuningdek, CHQBT tizimida o’quvchilarning ijtimoiy faolligi va yetakchilik sifatlarini rivojlantirishning pedagogik imkoniyatlari aniqlanib, jadidlar ta’lim falsafasining bu jarayondagi metodologik ahamiyati asoslab berildi. Tadqiqot natijalari ushbu yondashuv o’quvchilarda tashabbuskorlik, mas’uliyat, jamoada ishlash va mustaqil qaror qabul qilish ko’nikmalarini rivojlantirishga xizmat qilishini ko’rsatdi.

Kalit so’zlar

jadidlar ta’lim falsafasi, CHQBT, ijtimoiy faollik, liderlik kompetensiyalari, kompetensiyaviy yondashuv, vatanparvarlik tarbiyasi, pedagogik meros, shaxs rivojlanishi, fuqarolik mas’uliyati.

KIRISH

Bugungi globallashuv, raqamli transformatsiya va ijtimoiy-siyosiy jarayonlarning jadallashuvi sharoitida yosh avlodni har tomonlama barkamol, vatanparvar, tashabbuskor hamda liderlik fazilatlariga ega shaxs sifatida tarbiyalash davlat siyosatining ustuvor yo’nalishlaridan biri hisoblanadi¹. Ayniqsa, chaqiruvga qadar boshlang’ich tayyorgarlik (CHQBT) tizimida tahsil olayotgan o’quvchilarda fuqarolik mas’uliyati, ijtimoiy faollik, mustaqil fikrlash, jamoani boshqara olish va samarali muloqot kompetensiyalarini shakllantirish zamonaviy ta’lim oldida turgan dolzarb vazifalardan sanaladi². Mazkur kompetensiyalar nafaqat harbiy-vatanparvarlik tarbiyasining muhim tarkibiy qismi, balki yoshlarning jamiyat hayotida faol ishtirok etishi, ijtimoiy tashabbuslarni ilgari surishi va kelajakda yetuk lider sifatida shakllanishining muhim omili hisoblanadi³.

Yangi O’zbekiston taraqqiyot strategiyasida yoshlarning intellektual salohiyatini rivojlantirish, ularda fuqarolik pozitsiyasini mustahkamlash, vatanparvarlik va liderlik sifatlarini shakllantirish masalalariga alohida e’tibor qaratilmoqda⁴. Shu nuqtai nazardan, ta’lim-tarbiya jarayonida milliy pedagogik merosdan samarali foydalanish, xususan, jadid mutafakkirlarining ilg’or pedagogik qarashlarini zamonaviy ta’lim

mazmuniga integratsiyalash ilmiy va amaliy ahamiyat kasb etadi⁵. Jadidlar tomonidan ilgari surilgan ma’rifatparvarlik g’oyalari, shaxs erkinligi, tashabbuskorlik, milliy o’zlikni anglash, ijtimoiy mas’uliyat va jamiyat taraqqiyotida faol ishtirok etish tamoyillari bugungi kunda ham o’z dolzarbligini saqlab qolmoqda⁶.

XIX asr oxiri va XX asr boshlarida shakllangan jadidchilik harakati Turkiston ijtimoiy-ma’naviy hayotida tub burilish yasagan ma’rifiy harakat sifatida e’tirof etiladi⁷. Jadid mutafakkirlari ta’limni jamiyat taraqqiyotining asosiy omili deb bilib, yoshlarni zamonaviy bilimlar bilan qurollantirish, ularda mustaqil fikrlash, tashabbuskorlik, vatanparvarlik va ijtimoiy faollik sifatlarini rivojlantirishga alohida e’tibor qaratganlar⁸. Ularning pedagogik qarashlarida shaxsning har tomonlama kamoloti, jamoat ishlarida faol ishtiroki, liderlik qobiliyatlarini rivojlantirish va milliy manfaatlarga sodiqlik masalalari markaziy o’rin egallaydi⁹. Shu jihatdan jadidlar ta’lim falsafasi CHQBT o’quvchilarida ijtimoiy faollik va liderlik kompetensiyalarini rivojlantirish uchun muhim metodologik asos bo’lib xizmat qilishi mumkin¹⁰.

Pedagogika va psixologiya fanlarida ijtimoiy faollik hamda liderlik kompetensiyalarini shakllantirish masalalari ko’plab xorijiy va mahalliy olimlar tomonidan tadqiq etilgan¹¹. Biroq CHQBT o’quvchilarida ushbu kompetensiyalarni rivojlantirishda jadidlar ta’lim falsafasining imkoniyatlari, uning nazariy-metodologik asoslari hamda amaliy mexanizmlarini tadqiq etishga bag’ishlangan ilmiy izlanishlar yetarli darajada yoritilmagan¹². Bu esa mazkur mavzuning ilmiy dolzarbligini belgilaydi.

Tadqiqotning maqsadi jadidlar ta’lim falsafasining mazmun-mohiyatini ilmiy-pedagogik jihatdan tahlil qilish hamda uning asosida CHQBT o’quvchilarida ijtimoiy faollik va liderlik kompetensiyalarini rivojlantirishning samarali pedagogik mexanizmlarini aniqlashdan iborat¹³. Tadqiqot jarayonida tarixiylik, tizimlilik, kompetensiyaviy yondashuv, shaxsga yo’naltirilgan ta’lim va milliy qadriyatlarga asoslangan tarbiya tamoyillariga tayaniladi¹⁴.

Mazkur tadqiqotning ilmiy ahamiyati jadidlar pedagogik merosining zamonaviy kompetensiyaviy ta’lim talablari bilan uyg’unligini asoslash, CHQBT o’quvchilarida ijtimoiy faollik va liderlik kompetensiyalarini rivojlantirishning nazariy modelini takomillashtirish bilan belgilanadi¹⁵. Amaliy ahamiyati esa tadqiqot natijalaridan CHQBT mashg’ulotlari mazmunini boyitishda, harbiy-vatanparvarlik tarbiyasi tizimini takomillashtirishda hamda yoshlarni faol fuqarolik pozitsiyasiga ega lider shaxs sifatida tarbiyalashga qaratilgan metodik tavsiyalar ishlab chiqishda foydalanish imkoniyatlari bilan izohlanadi¹⁶. Shu bois jadidlar ta’lim falsafasi asosida CHQBT o’quvchilarida ijtimoiy faollik va liderlik kompetensiyalarini rivojlantirish masalasi zamonaviy pedagogika fanining dolzarb ilmiy-amaliy muammolaridan biri sifatida alohida tadqiq etishni talab etadi¹⁷.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODOLOGIYA

Jadidlar ta'lim falsafasi asosida CHQBT o'quvchilarida ijtimoiy faollik va liderlik kompetensiyalarini rivojlantirish masalasi pedagogika, tarix, sotsiologiya hamda harbiy-vatanparvarlik tarbiyasi yo'nalishlarining tutash nuqtasida shakllangan murakkab ilmiy muammo hisoblanadi. Mazkur muammoning nazariy-metodologik asoslarini yoritishda jadid pedagogik merosi, kompetensiyaviy yondashuv, shaxsga yo'naltirilgan ta'lim konsepsiyasi hamda zamonaviy liderlik nazariyalari muhim ilmiy manba sifatida xizmat qiladi.

Jadidchilik harakatining ma'rifiy va pedagogik qarashlari Turkiston taraqqiyotining muhim omili sifatida ko'plab tadqiqotchilar tomonidan o'rganilgan. Xususan, Mahmudxo'ja Behbudiy, Abdulla Avloniy, Munavvarqori Abdurashidxonov, Abdurauf Fitrat, Is'hoqxon Ibrat kabi jadid mutafakkirlarining asarlarida yoshlarni zamonaviy bilimlar bilan qurollantirish, ularda milliy g'urur, fuqarolik mas'uliyati, tashabbuskorlik va jamiyat oldidagi burchni anglash kabi fazilatlarni shakllantirish masalalari alohida o'rin egallaydi. Behbudiy ta'limni millat taraqqiyotining asosiy vositasi sifatida talqin qilgan bo'lsa, Avloniy tarbiyani "hayot va mamot masalasi" deya baholab, yosh avlodning ma'naviy kamolotiga ustuvor ahamiyat bergan. Fitrat esa yoshlarning mustaqil fikrlash qobiliyatini rivojlantirish va ularni jamiyat hayotida faol ishtirok etishga tayyorlash zarurligini ta'kidlagan.

Jadid pedagogikasiga oid tadqiqotlarda ta'limning ma'rifiy, axloqiy va fuqarolik yo'nalishlari keng yoritilgan bo'lsa-da, uning zamonaviy kompetensiyaviy ta'lim nuqtai nazaridan, ayniqsa CHQBT o'quvchilarida liderlik va ijtimoiy faollik kompetensiyalarini rivojlantirishdagi imkoniyatlari yetarlicha o'rganilmagan. Shu sababli jadidlar ta'lim falsafasini zamonaviy pedagogik yondashuvlar bilan integratsiyalash masalasi ilmiy izlanishlarni talab etuvchi dolzarb yo'nalishlardan biri hisoblanadi.

Ijtimoiy faollik fenomeni xorijiy va mahalliy olimlar tomonidan turli jihatlarida tadqiq etilgan. J. Dyui, P. Freire, A. Maslou, K. Rojers kabi olimlar shaxsning ijtimoiylashuvi, fuqarolik pozitsiyasi va faol hayotiy munosabatlarini shakllantirishda ta'limning rolini asoslab berganlar. Ularning ilmiy qarashlariga ko'ra, ta'lim jarayoni shaxsning ijtimoiy tajriba orttirishi, tashabbus ko'rsatishi va jamiyat hayotida faol ishtirok etishiga xizmat qilishi lozim. Mazkur yondashuvlar jadidlarning "ma'rifat orqali taraqqiyot" g'oyasi bilan metodologik jihatdan uyg'unlik kasb etadi.

Liderlik kompetensiyalarini rivojlantirish muammosi ham zamonaviy pedagogika va psixologiyada keng tadqiq etilgan. J. Kouzes, B. Posner, P. Northaus, U. Bennis va boshqa olimlarning ilmiy ishlarida liderlikning kommunikativ, motivatsion, tashkiliy va strategik komponentlari tahlil qilingan. Ularning tadqiqotlari liderlikning tug'ma sifat emas, balki maqsadli pedagogik faoliyat orqali shakllantiriladigan kompetensiyalar majmui ekanligini ko'rsatadi. Bu jihat CHQBT o'quvchilarini jamoani boshqarish,

mas'uliyatli qaror qabul qilish va favqulodda vaziyatlarda samarali harakat qilishga tayyorlashda muhim ahamiyatga ega.

Mamlakatimiz olimlari tomonidan ham yoshlar tarbiyasi, vatanparvarlik, fuqarolik kompetensiyalari va ma'naviy kamolot masalalari bo'yicha qator ilmiy tadqiqotlar olib borilgan. Ushbu izlanishlarda milliy qadriyatlarga asoslangan tarbiya, yoshlarning ijtimoiy faolligini oshirish va ularni jamiyatning faol subyekti sifatida shakllantirishning pedagogik mexanizmlari yoritilgan. Biroq mavjud ilmiy ishlarda jadidlar ta'lim falsafasi bilan CHQBT tizimi o'rtasidagi uzviy bog'liqlikni ochib berishga qaratilgan tadqiqotlar son jihatidan cheklanganligi kuzatiladi.

Mazkur tadqiqotning metodologik asosini kompetensiyaviy yondashuv, aksiologik yondashuv, tizimli yondashuv, faoliyatga yo'naltirilgan ta'lim konsepsiyasi hamda shaxsga yo'naltirilgan pedagogika tamoyillari tashkil etadi. Kompetensiyaviy yondashuv CHQBT o'quvchilarida ijtimoiy faollik va liderlik kompetensiyalarini shakllantirishning natijaviy jihatlarini aniqlash imkonini beradi. Aksiologik yondashuv esa jadidlar merosidagi milliy va umuminsoniy qadriyatlarning tarbiyaviy imkoniyatlarini ochib berishga xizmat qiladi.

Tadqiqotda tarixiy-qiyosiy tahlil, pedagogik kuzatish, ilmiy manbalarni kontent-tahlil qilish, tizimlashtirish, umumlashtirish va interpretatsiya qilish metodlaridan foydalanildi. Tarixiy-qiyosiy metod yordamida jadid mutafakkirlarining pedagogik qarashlari hamda zamonaviy kompetensiyaviy ta'lim talablari o'rtasidagi o'xshash va farqli jihatlar aniqlandi. Kontent-tahlil metodi orqali jadidlarning pedagogik asarlarida uchraydigan ijtimoiy faollik, fuqarolik mas'uliyati, liderlik va tashabbuskorlikka oid g'oyalar tizimlashtirildi. Tizimli yondashuv asosida esa CHQBT o'quvchilarida liderlik kompetensiyalarini rivojlantirishning tarkibiy komponentlari, mezonlari va ko'rsatkichlari ishlab chiqildi.

Shunday qilib, ilmiy adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, jadidlar ta'lim falsafasi yoshlarni ma'rifatli, vatanparvar, tashabbuskor va ijtimoiy faol shaxs sifatida tarbiyalashga qaratilgan boy pedagogik merosni o'zida mujassam etgan. Ushbu merosning nazariy va amaliy imkoniyatlarini CHQBT tizimiga tatbiq etish esa o'quvchilarda ijtimoiy faollik hamda liderlik kompetensiyalarini rivojlantirishning samarali pedagogik asoslarini yaratishga xizmat qiladi. Mazkur metodologik yondashuvlar tadqiqotning ilmiy ishonchliligini ta'minlash bilan birga, uning amaliy natijadorligini ham oshirishga imkon beradi.

Jadidlar ta'lim falsafasi asosida CHQBT o'quvchilarida ijtimoiy faollik va liderlik kompetensiyalarini rivojlantirish muammosi zamonaviy pedagogika fanining dolzarb yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Mazkur masala bo'yicha ilmiy adabiyotlarni tahlil qilish shuni ko'rsatadiki, tadqiqotning nazariy asoslari bir tomondan jadid ma'rifatchilarining pedagogik qarashlariga, ikkinchi tomondan esa zamonaviy

kompetensiyaviy ta'lim, liderlik nazariyalari va shaxsga yo'naltirilgan yondashuvlarga tayanadi.

Jadid mutafakkirlarining (Behbudiy, Avloniy, Fitrat, Munavvarqori va boshqalar) asarlarida ta'limning asosiy maqsadi sifatida yoshlarni ma'rifatli, vatanparvar, mustaqil fikrlovchi va ijtimoiy faol shaxs sifatida shakllantirish g'oyasi ilgari suriladi. Ularning pedagogik qarashlarida jamiyat taraqqiyotida faol ishtirok etish, tashabbuskorlik, milliy o'zlikni anglash va ma'naviy mas'uliyat kabi jihatlar markaziy o'rin egallaydi. Ushbu g'oyalar zamonaviy ta'limda "kompetensiya", "ijtimoiy faollik" va "liderlik qobiliyati" tushunchalari bilan mazmunan uyg'unlik kasb etadi.

Xorijiy ilmiy manbalarda (J. Dyui, P. Freire, A. Maslou, K. Rojers, J. Kouzes, B. Posner va boshqalar) ta'lim jarayonida shaxsning faol subyekt sifatida shakllanishi, ijtimoiy tajriba orqali rivojlanishi hamda liderlik sifatlarining maxsus pedagogik sharoitlarda rivojlanishi asoslab berilgan. Ushbu yondashuvlar ta'limni faqat bilim berish jarayoni emas, balki shaxsning ijtimoiylashuvi va yetakchilik kompetensiyalarini shakllantirish vositasi sifatida talqin qiladi.

Mahalliy tadqiqotlarda esa yoshlarning fuqarolik pozitsiyasi, vatanparvarlik tarbiyasi va ijtimoiy faolligini oshirish masalalari yoritilgan bo'lsa-da, jadidlar ta'lim falsafasini CHQBT tizimi bilan integratsiyalash hamda bu asosda liderlik kompetensiyalarini rivojlantirish masalasi yetarlicha o'rganilmagan.

Tadqiqotning metodologik asosini kompetensiyaviy yondashuv, shaxsga yo'naltirilgan ta'lim, aksiologik yondashuv hamda tizimli tahlil tashkil etadi. Tadqiqotda tarixiy-qiyosiy tahlil, kontent-tahlil, umumlashtirish va pedagogik interpretatsiya metodlaridan foydalaniladi. Bu metodlar orqali jadidlar pedagogik merosining mazmuni ochib beriladi hamda uning CHQBT o'quvchilarida ijtimoiy faollik va liderlik kompetensiyalarini rivojlantirishdagi imkoniyatlari aniqlanadi.

Umuman olganda, adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, jadidlar ta'lim falsafasi zamonaviy kompetensiyaviy ta'lim bilan uzviy bog'liq bo'lib, u CHQBT o'quvchilarida ijtimoiy faollik va liderlik sifatlarini shakllantirishning muhim nazariy va amaliy asosini yaratadi.

MUHOKAMA

Jadidlar ta'lim falsafasi asosida CHQBT o'quvchilarida ijtimoiy faollik va liderlik kompetensiyalarini rivojlantirishga doir tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, mazkur yondashuv nafaqat tarixiy-pedagogik merosni qayta talqin etish, balki uni zamonaviy kompetensiyaviy ta'lim talablari bilan integratsiyalash imkoniyatini ham beradi. Bu esa ta'lim jarayonida shaxsning faqat bilim egasi emas, balki ijtimoiy jarayonlarning faol subyekt sifatida shakllanishini ta'minlashga xizmat qiladi.

Tahlillar shuni ko'rsatadiki, jadid mutafakkirlarining pedagogik qarashlarida ijtimoiy faollik, tashabbuskorlik, fuqarolik mas'uliyati va liderlik sifatleri bevosita ta'lim-tarbiya jarayonining asosiy maqsadi sifatida talqin etilgan. Bu jihat zamonaviy

CHQBT tizimida o'quvchilarning harbiy-vatanparvarlik tayyorgarligi bilan bir qatorda ularning ijtimoiy kompetensiyalarini ham rivojlantirish zaruratini ilmiy asoslaydi. Xususan, CHQBT mashg'ulotlarida jamoada ishlash, tezkor qaror qabul qilish, intizom va mas'uliyat kabi komponentlar liderlik kompetensiyalarining amaliy ko'rinishi sifatida namoyon bo'ladi.

Shu bilan birga, amaliy kuzatishlar va pedagogik tahlillar shuni ko'rsatadiki, CHQBT jarayonida ijtimoiy faollik va liderlik kompetensiyalarini shakllantirish ko'pincha faqat tashkiliy-intizomiy yondashuv bilan cheklanib qolmoqda. Bu esa o'quvchilarda mustaqil fikrlash, tashabbus ko'rsatish va ijtimoiy qaror qabul qilish kabi yuqori darajadagi kompetensiyalarning yetarlicha rivojlanmasligiga olib kelishi mumkin. Aynan shu jihatdan jadidlar pedagogik merosi mazkur bo'shliqni to'ldirishga xizmat qiluvchi muhim nazariy va metodologik asos sifatida namoyon bo'ladi.

Jadidlar ta'lim falsafasining eng muhim jihatlaridan biri — ta'limni jamiyat taraqqiyotining harakatlantiruvchi kuchi sifatida ko'rishidir. Ushbu yondashuv CHQBT tizimida o'quvchilarni faqat tayyor bilim va ko'nikmalar bilan qurollantirish emas, balki ularni ijtimoiy tashabbuskorlikka yo'naltirish zarurligini ko'rsatadi. Natijada o'quvchi passiv o'rganuvchidan faol ijodkor va lider shaxsga aylanishi mumkin.

Liderlik kompetensiyalarini rivojlantirish nuqtai nazaridan tahlil shuni ko'rsatadiki, bu jarayon faqat individual sifatlarni emas, balki guruhda ishlash, kommunikativ madaniyat, stressli vaziyatlarda to'g'ri qaror qabul qilish kabi kompleks ko'nikmalarni ham qamrab oladi. CHQBT mashg'ulotlari o'zining amaliy yo'naliganligi bilan bunday kompetensiyalarni shakllantirish uchun qulay pedagogik muhit yaratadi, biroq bu imkoniyatlar tizimli ravishda jadidlar ta'lim falsafasi bilan boyitilgandagina yanada samarali natija beradi.

Shuningdek, tadqiqot natijalari shuni tasdiqlaydiki, ijtimoiy faollikni rivojlantirishda motivatsion va qadriyatga asoslangan yondashuv hal qiluvchi ahamiyatga ega. Jadidlar merosida ilgari surilgan milliy o'zlikni anglash, vatanga sadoqat va ma'rifatparvarlik g'oyalari o'quvchilarda ichki motivatsiyani kuchaytiradi hamda ularning ijtimoiy jarayonlarda faol ishtirok etishiga turtki beradi.

Umuman olganda, olingan natijalar jadidlar ta'lim falsafasi va zamonaviy CHQBT tizimi o'rtasida uzviy metodologik bog'liqlik mavjudligini ko'rsatadi. Bu bog'liqlik ijtimoiy faollik va liderlik kompetensiyalarini rivojlantirishda tarixiy-pedagogik tajriba hamda zamonaviy ta'lim yondashuvlarini integratsiyalash zarurligini asoslaydi. Shu sababli, CHQBT o'quvchilari bilan ishlash jarayonida jadidlar pedagogik merosiga tayangan innovatsion metodik tizimlarni ishlab chiqish va amaliyotga tatbiq etish muhim ilmiy-amaliy vazifa sifatida qaraladi.

NATIJALAR

Jadidlar ta'lim falsafasi asosida CHQBT o'quvchilarida ijtimoiy faollik va liderlik kompetensiyalarini rivojlantirishga qaratilgan ilmiy-pedagogik tahlillar natijasida quyidagi asosiy ilmiy xulosalar va natijalar aniqlandi:

Birinchi, yangi mutafakkirlarning pedagogik qarashlari CHQBT o'quvchilarida ijtimoiy faollik va liderlik kompetensiyalarini shakllantirish uchun mustahkam nazariy asos bo'lib xizmat qilishi aniqlandi. Ularning ta'lim falsafasida ilgari surilgan ma'rifatparvarlik, tashabbuskorlik, fuqarolik mas'uliyati va milliy o'zlikni anglash g'oyalari zamonaviy kompetensiyaviy ta'limning asosiy talablariga mazmunan uyg'un ekani isbotlandi.

Ikkinchi, CHQBT ta'lim jarayonida o'quvchilarning liderlik kompetensiyalari asosan amaliy mashg'ulotlar orqali shakllanadi, biroq bu jarayon yetarli darajada konseptual-metodik asos bilan ta'minlanmaganligi aniqlandi. Shu nuqtai nazardan, yangi pedagogik merosidan foydalanish o'quvchilarda nafaqat intizom va jismoniy tayyorgarlikni, balki mustaqil qaror qabul qilish, jamoani boshqarish va tashabbus ko'rsatish ko'nikmalarini rivojlantirishga xizmat qilishi qayd etildi.

Uchinchi, o'quvchilarda ijtimoiy faollik darajasi bevosita motivatsion va qadriyatga asoslangan yondashuv bilan bog'liq ekani aniqlandi. Yangi tomonidan ilgari surilgan vatanparvarlik, ma'rifatga intilish va jamiyat oldidagi mas'uliyat g'oyalari CHQBT o'quvchilarining ichki motivatsiyasini sezilarli darajada oshirishi empirik kuzatishlar orqali tasdiqlandi.

To'rtinchi, CHQBT mashg'ulotlari jarayonida guruhda ishlash, kommunikativlik, intizom va tezkor qaror qabul qilish kabi ko'nikmalar shakllanayotgan bo'lsa-da, liderlik kompetensiyalarining yuqori darajasi (strategik fikrlash, tashabbusni boshqarish, ijtimoiy loyihalarni amalga oshirish) yetarlicha rivojlanmaganligi aniqlandi. Bu esa jarayonni yangi ta'lim falsafasi asosida takomillashtirish zarurligini ko'rsatadi.

Beshinchi, yangi ta'lim falsafasini CHQBT tizimiga integratsiya qilish orqali o'quvchilarda ijtimoiy faollik ko'rsatkichlarining sezilarli darajada oshishi kuzatildi. Xususan, jamoaviy faoliyatda ishtirok etish, tashabbus ko'rsatish va ijtimoiy mas'uliyatni anglash darajasida ijobiy dinamik o'zgarishlar qayd etildi.

Umuman olganda, olingan natijalar yangi ta'lim falsafasi CHQBT o'quvchilarida ijtimoiy faollik va liderlik kompetensiyalarini rivojlantirishda samarali metodologik asos bo'lib xizmat qilishini tasdiqlaydi hamda ushbu yondashuvni ta'lim jarayoniga tizimli tatbiq etish zarurligini ilmiy jihatdan asoslaydi.

XULOSA

Jadidlar ta'lim falsafasi asosida CHQBT o'quvchilarida ijtimoiy faollik va liderlik kompetensiyalarini rivojlantirishga bag'ishlangan mazkur ilmiy tadqiqot natijalari quyidagi yakuniy xulosalarga kelish imkonini berdi.

Avvalo, jadid mutafakkirlarining pedagogik merosi ta'lim jarayonida shaxsni faqat bilim oluvchi sifatida emas, balki jamiyat taraqqiyotining faol subyekti sifatida shakllantirishga yo'naltirilganligi bilan alohida ahamiyat kasb etadi. Ularning ma'rifatparvarlik, milliy o'zlikni anglash, fuqarolik mas'uliyati va tashabbuskorlikka oid qarashlari zamonaviy kompetensiyaviy ta'lim talablari bilan mazmunan uyg'un ekanligi ilmiy jihatdan asoslandi.

Shuningdek, CHQBT o'quvchilarida ijtimoiy faollik va liderlik kompetensiyalarini rivojlantirish jarayoni amaliy jihatdan mavjud bo'lsa-da, u asosan tashkiliy-intizomiy yondashuv doirasida amalga oshirilishi aniqlandi. Bu esa o'quvchilarda yuqori darajadagi liderlik sifatlari — strategik fikrlash, mustaqil tashabbus ko'rsatish va ijtimoiy jarayonlarga faol ta'sir etish ko'nikmalarining to'liq shakllanishiga yetarlicha imkon bermasligi mumkin.

Tadqiqot natijalari jadidlar ta'lim falsafasini CHQBT tizimiga integratsiya qilish orqali o'quvchilarda ijtimoiy faollik darajasini oshirish, motivatsiyani kuchaytirish hamda liderlik kompetensiyalarini rivojlantirish samaradorligini sezilarli darajada oshirish mumkinligini ko'rsatdi. Bunda tarixiy-pedagogik merosni zamonaviy ta'lim texnologiyalari bilan uyg'unlashtirish muhim ilmiy-amaliy ahamiyatga ega ekanligi tasdiqlandi.

Umuman olganda, jadidlar ta'lim falsafasi CHQBT o'quvchilarining shaxsiy va ijtimoiy rivojlanishida, xususan ijtimoiy faollik va liderlik kompetensiyalarini shakllantirishda mustahkam metodologik asos bo'lib xizmat qiladi. Shu sababli, mazkur yondashuvni ta'lim jarayoniga tizimli va ilmiy asosda tatbiq etish zamonaviy pedagogikaning dolzarb vazifalaridan biri sifatida e'tirof etiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

- O'zbekiston Respublikasi Prezidentining yoshlar siyosati bo'yicha farmon va qarorlari.
- Pedagogika fanlari bo'yicha CHQBT metodik qo'llanmalar.
- Dewey J. Experience and Education.
- “Yangi O'zbekiston” taraqqiyot strategiyasi hujjatlari.
- Avloniy A. “Turkiy guliston yoxud axloq”.
- Fitrat A. Tanlangan asarlar.
- Jadidchilik harakati tarixi bo'yicha ilmiy manbalar.
- Behbudiy M. Ma'rifiy asarlar.
- Zamonaviy pedagogika nazariyalari (kompetensiyaviy yondashuv).
- Harbiy pedagogika va CHQBT metodikasi.
- Bandura A., Freire P. ijtimoiy ta'lim nazariyalari.
- O'zbek pedagogika ilmiy tadqiqotlari.

- Tadqiqot metodologiyasi bo'yicha ilmiy adabiyotlar.
- Tizimli va kompetensiyaviy yondashuv manbalari.
- Zamonaviy pedagogik innovatsiyalar.
- Harbiy-vatanparvarlik tarbiyasi metodikasi.
- Pedagogika fanining dolzarb muammolari.